

НАЦІОНАЛЬНА ОСВІТА ТА КУЛЬТУРА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

УДК 792.8

І. І. КЛЕНЦАР, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент, кафедри мистецтвознавства та позашкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка **ТАРАНЦЕВА О. О.**

ОБГРУНТУВАННЯ ІДЕЙНО-ТЕМАТИЧНОГО ЗАДУМУ АВТОРСЬКОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «ОДНОГО РАЗУ НА ЯРМАРКУ» ЗА МОТИВАМИ ПОВІСТІ «СОРОЧИНСЬКИЙ ЯРМАРОК» М. В. ГОГОЛЯ

У статті розглядаються дискусії щодо національної приналежності М. Гоголя та його вплив на українську та російську культури. Досліджуються різні точки зору дослідників, які висловлюють свої думки на цю тему. Зазначається, що творчість Гоголя внесла суттєвий вклад як у українську, так і в російську літературу. Також зазначається його вплив на музику та кіно, представлено приклади опер і фільмів, створених за мотивами його творів. Текст підкреслює значення розуміння Гоголя в контексті української культурної традиції.

Ключові слова: М. Гоголь, національна приналежність, українська література, російська література, музика, кіно, українська культура, російська культура, традиція, дискусії, творчість, художня спадщина.

Уже багато років поспіль і в сьогоденні, ведуться дискусії з приводу належності творчості М. Гоголя українському чи російському народу. Багато різних поглядів та думок, висвітлюють дослідники творчості автора.

В різних джерелах можна віднайти, що М. Гоголь є української національності та знаний у всьому світі, але на жаль більшість вважає його росіянином. Причиною цьому слугує,

насамперед, його переїзд до Росії з цілю вибудувати собі кар'єру у 19 річному віці. З того часу він здобуває чималі успіхи у літературі.

Гоголь робив великий внесок і вплив, як на українську літературу так і на російську, тому це є незаперечним фактом. Література автора була умовною «школою» для двох літератур і він став постаттю думок і почуттів творчих людей того часу.

На думку Я. Славутича, писання Гоголя були російськими, тому що для нього сильним магнітом була імперська столиця з стрімким розвитком російської мови і літератури у першій половині ХІХ століття. «Хитрий малорос» звернувся до російської мови з певною місією – засобами «імперської мови» прославить Україну в світі [4, с. 132].

Г. Грабович пропонує цікаву думку щодо М. Гоголя, вважаючи його українським письменником. Його переконливий аргумент полягає в тому, що творчість Гоголя, починаючи з ранніх українських оповідань і закінчуючи пізнішими творами, такими як «Ревізор» та «Мертві душі» неможливо повністю осмислити, не враховуючи контексту української культури, її традицій та літературної культури з її власними укоріненими звичаями. Ця точка зору наголошує на важливості погляду на творчість Гоголя у світлі українського контексту та висуває ідею про його невід'ємний зв'язок з українською літературною традицією.

Він заявляє про білінгвізм Гоголя, як про природне явище. «Як письменник, – вважає Г. Грабович, – Гоголь включається до обох літературних систем. До того ж очевидно, що в цей час для загальноросійської імперської літературної культури було природно включати в себе українську, а для української навпаки – бути частиною імперської літературної культури» [1, с. 215].

З плином часу гоголівські твори продовжили жити на теренах сучасності, їх почали висвітлювати у музиці, театрі, кіно. Світ балету не залишився байдужим перед величезним джерелом натхнення, яким є літературна спадщина Миколи Гоголя. Образи,

які створив він, пронизані глибоким українським духом, виткані з тканини національної культури. У творах Гоголя знайшли своє місце не лише лірика, а й тонкий гумор, побутові картини поруч із фантастикою. Це безмежне джерело відкрило перед творцями балетів широкий образний діапазон, дозволяючи створювати оригінальні постановки, які вражають своєю національною природою і водночас зачаровують глядачів.

На дотик музи Гоголя відгукнувся і М. Мусоргський, створивши дві опери за його комедіями – «Сорочинська ярмарка» та «Женитьба». Композитор розгорнув задум перетворити всю комедію «Женитьба» в музичний твір повністю, без жодного пропуску, щоб зафіксувати музикою весь текст Гоголя. Він хотів, щоб «діючі особи говорили на сцені, як кажуть живі люди, тобто, Музика має бути художнім відтворенням людської мови у всіх найтонших вигинах її, тобто. звуки людської мови... мають стати музикою правдивою, точною, але художньою, високохудожньою» [2, 43]. Видно, що комедія Гоголя так зачарувала Мусоргського, що він задумав і реалізував такий сміливий проєкт. Опера «Сорочинська ярмарка» народилася з однойменної повісті

Гоголя. Ця весела музична комедія фокусується на яскравих, наївно-ліричних побутових мотивах ранньої повісті письменника. Ці приклади свідчать про те, що гоголівські теми та твори значно збагатили російську класичну музику.

Музична спадщина М. Римського-Корсакова ще раз підтверджує ідею того, що українська культура та твори Гоголя стали для багатьох російських композиторів невичерпним джерелом натхнення. Композитор вивчав українські народні пісні, які стали вихідним елементом багатьох яскравих образів. У своїй опері «Ніч перед Різдвом» він, на подібні Гоголя, використовував українські колядки, що розкривають українську культуру. Римський-Корсаков писав, що сюжет «Ночі перед Різдвом» завжди привертав його увагу, тому він вирішив написати оперу і

самостійно взятися за лібретто. «Я вирішив писати «Ніч» і сам взявся за лібрето, точно дотримуючись Гоголів. Чіпляючись за мотиви, що є у Гоголя, як колядування, гра зірок у жмурки, політ ухватів і помела, зустріч з відьмою тощо, я задумав ввести ці вимерлі повір'я в малоросійський побут, описаний Гоголем у його повісті» [3, с. 142].

З епохи народження кіно Гоголівські шедеври стали його невід'ємною частиною. Це вже не випадковість, адже, як свідчать історики кіно, творчість Гоголя - це справжній кінематограф. Тут є від усього: мальовничі пейзажі, живі портрети персонажів, насичені діалоги та захоплива динаміка подій.

Камера кінематографу, наче перо Гоголя, майстерно відтворює образи української глибини, де кожен кадр - це як сторінка з «Тараса Бульби» чи «Вечора на хуторі близь Диканьки». Серед густих лісів і безмежних степів розцвітають не лише природа, але й живуть непересічні персонажі, які стають вічними іконостасами кіноекрану.

Гоголівська душа переплітається з образами на великому екрані, де кожен кадр – це новий розділ кінематографічної поеми. І коли розгортаються дії, наче сторінки «Мертвих душ» або «Вий» відчуваєш той самий таємничий дух, що із неперевершеною силою пролягає через твори Гоголя.

Так, кіно Гоголя – це не просто екранізації творів, а справжнє втілення його слова в мові образів, звуку і світла. Це своєрідний танець кіноарту, в якому магія Гоголівської прози оживає, занурюючи глядача у світ неповторної кінематографічної атмосфери.

Отже, дослідивши всі аспекти творчості Миколи Васильовича, втілення його творів у сучасності через різні види мистецтва, як творчій людині, захотілося втілити щось своє, і цією віддушеною стала хореографічна композиція «Одного разу на ярмарку» за мотивами повісті «Сорочинський ярмарок» великого маестро своєї справи Миколи Васильовича Гоголя.

Адже, творча спадщина Гоголя, внесла свою лепту у ставленні української літератури, завдяки фантастичним творам автора та стала скарбничкою для свіжих мистецьких ідей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Грабович Г. До історії української літератури. Київ : Основи, 1997. 604 с.
2. Мусоргский М. П. Альбом. М. : Музыка, 1987. 191 с.
3. Римский-Корсаков Н. А. Исследования. Материалы. Письма. В 2 томах. Т. 1. М. : Изд-во Академии наук СССР, 1953. 414 с.
4. Славутич Я. Чому Гоголь писав українською мовою? *Микола Гоголь і світова культура* : матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 185-річчю з дня народження письменника, 5–7 жовтня 1994 р. Ніжин, 1994. С. 130–133.